

Смағұлов Ж.Қ., Дадиева М.Д.,
Смакова Т.

Сәбит Мұқанов поэзиясындағы футуризм белгілері

Мақалада ХХ ғасырдың 20-жылдарындағы қазақ поэзиясына Сәкен Сейфуллиннің шығармашылығы арқылы келген футуризм ағымының Сәбит Мұқановтың шығармашылығына әсері ғылыми тұрғыда зерделенді. Жаңа өлеңдік форманы меңгерудің бірсыпыра ұтымды жақтары Сәбит Мұқановтың отызыншы жылдардағы поэзиялық шығармаларында ұшырайтыны жүйелі талданды. Сәбит жеке сөздің мағынасына, ойдың салмағына қарай бір шумақтың ішінде бірнеше іркіліс жасап, бөлшектеудің ұлғайған түрін қолданады. Шығармаларының халық қолдылығы, жұртқа түсініктілігі, жатықтығы – Сәбит поэзиясының бағалы жақтарының бірі. Сәбит Мұқановтың өлеңдерін талдай келе, қазақ ақынының футуризм эстетикасына сай өлеңдер жазғанына куә болдық. Ұлттық поэзиямыздың ғасыр басындағы тарихында модернистік ағымдардың бірі футуризмнің болғанына көз жетті. Олар төңкерістен кейінгі жылдары әдебиетте жарияланған ұран мен айқайға толы үгіттік шығармалардан, Маяковскийше жазу тенденциясынан, жаңа заманды жаңаша жырлау үшін жаңа түр іздеуден туған өлеңдерден көрінеді.

Түйін сөздер: футуризм, поэзия, модернизм, милитаризм, пішін, идеология.

Smagulov Zh.K., Dadiyeva M.D.,
Smakova T.

Signs of futurism are in poetry of Sabit Mukanov's

In article influence on Sabit Mukanov's creativity of the course of the futurism which has come to the Kazakh poetry in 20 years of the XX century through Saken Seyfullin's creativity is investigated from the scientific point of view. Rather advantageous parties of development of the new poetic forms which are found in poetic creativity of Sabit Mukanov of the 30th years are systemically investigated. Sabit Mukanov uses expanded types of division into parts, doing several delays in one stanza, focuses attention depending on the importance of a thought, value of separate words. One of the valuable parties of poetry of Sabit Mukanov is that his creativity is demanded by the people, it is clear to people, differs in simplicity of style. Analyzing Sabit Mukanov's poetry, we were convinced that the Kazakh akyn has written the verses corresponding to a futurism esthetics. Thus, in the history of national poetry of the beginning of the century one of currents of a modernism – futurism has found reflection. It is visible from the verses which are given rise in the course of search of the new forms designed to sing of modern times in a new way unlike Mayakovsky's tendencies from the propaganda works, full appeals and shouts which have found reflection in literature after the revolution.

Key words: futurism, poetry, modernism, militarism, form, ideology.

Смағұлов Ж.Қ., Дадиева М.Д.,
Смакова Т.

Признаки футуризма в поэзии Сабита Муканова

В статье исследуется с научной точки зрения влияние на творчество Сабита Муканова течения футуризма, пришедшего в казахскую поэзию в 20-годы XX века через творчество Сакена Сейфуллина. Системно исследуются достаточно выигрышные стороны освоения новых стихотворных форм, встречающихся в поэтическом творчестве Сабита Муканова 30-х годов. Сабит Муканов использует расширенные виды деления на части, делая внутри одной строфы несколько задержек, акцентирует внимание в зависимости от значимости мысли на значениях отдельных слов. Одной из ценных сторон поэзии Сабита Муканова является то, что его творчество востребовано народом, понятно людям, отличается простотой стиля. Анализируя поэзию Сабита Муканова, мы убедились в том, что казахским акыном написаны стихи, соответствующие эстетике футуризма. Таким образом, в истории национальной поэзии начала века нашло отражение одно из течений модернизма – футуризм. Это видно из стихов, рожденных в процессе поиска новых форм, призванных воспевать новое время по-новому, в отличие от тенденций Маяковского, от агитационных произведений, полных призывов и выкриков, нашедших отражение в литературе после переворота.

Ключевые слова: футуризм, поэзия, модернизм, милитаризм, форма, идеология.

СӘБИТ МҰҚАНОВ ПОЭЗИЯСЫНДАҒЫ ФУТУРИЗМ БЕЛГІЛЕРІ

Қазақ кеңес әдебиетінің қалыптасу, даму барысындағы жетістіктер мен іркілістерді сөз еткенде қазақ әдебиетінің бұрынғы өткен бел-белестерін ғылыми негізде танып білудің маңызы зор. Қазан төңкерісінен кейінгі қоғамдық өзгеріске байланысты классикалық мұраны таза таптық тұрғыда бағалау себепті әдеби даму процесіндегі тарихи сабақтастық, яғни дәстүр мен жаңашылдық мәселесінде де өз деңгейінде көңіл бөлінбеді. Бұл мәселедегі Алаш зиялыларының құнды еңбектері идеологиялық өлшеммен қаралды да, ҚазАПП тұсындағы солақай сындарда төңкеріске дейін қазақ әдебиеті болмады деген ұшқары ғылыми негізсіз нигилистік пікірлері үстемдік етті.

Төңкерістен кейінгі жылдары халық санасына төңкеріс идеясын, жаңа заман келбетін ұғындыру барысында қазақ әдебиетінде үгіттік шығармалар көптеп жазыла бастады. Футуризм ағымының жарқын үлгілерінің бірі – еркін тынысты, ұранды, екпінді үгіттік шығармалар болып табылады. Бізде жиырмасыншы, отызыншы жылдардағы қазақ поэзиясы жайына келгенде, оның үгіттік мәні күшті болғанын мойындамайтын ешкім жоқ. Бірақ кей реттерде «үгіттік» дегенді тым тар мағынада, жалаң үгіт шеңберінде ғана ұғындырып жүрміз-ау дейміз. Белгілі бір науқандарға, мерекелерге үн қосу ретінде жазылған өлеңдерді ғана үгіттік шығармалар деп, өз алдына жекелеп топтау, әрине, оп-оңай жұмыс.

Маяковскийдің «бүгінгі таңда өнердің ең жоғарғы шығармасы – үгіттік шығармалар» деген пікірі нақты тарихи кезеңнің жемісі іспетті [6, 106]. Ол қандай кезең болғаны бізге сол замандағы социалистік қоғамның, сол кезеңдегі ұлттық әдебиетіміздің тарихынан мәлім. Ендеше, қазақ кеңес поэзиясының жиырмасыншы, отызыншы жылдардағы туындыларын тұтас алғанда сөздің жақсы, кең мағынасындағы үгіттік шығармалар дегеніміз дұрыс болар. Бұл оның халыққа коммунистік тәрбие беру, «жаңа адамды» қалыптастыру міндетінен туған ерекшелігі. Сәкен Сейфуллин, Сәбит Мұқанов, Ілияс Жансүгіров, Бейімбет Майлин тәрізді алғы буын ақындарының қазақ даласына жаңа заман әкелген өзгерістерді өзекті тақырып етіп алған шығармалары өз тұсында өнердің ең шырайлы шығармалары болып еді. Бұлардың үгіттік мәні сыртқы белгілерінде, ұрандылығында, қалың бұқараны жана дүние орнату

күресіне шақыруында ғана емес. Сәкеннің «Кел, жігіттері» өзінің мазмұнымен де, көркемдік қуатымен де нағыз үгіттік өлең. Бейімбеттің үгітке тікелей қатысы жоқ болып көрінетін сюжетті өлеңдері, мәселен, Мырқымбай циклі сөздің ең жақсы мағынасындағы үгіттік дүниелер. Илиястың «Арыным» тәрізді өлеңдері туралы да осылай дер едік.

Қазақ поэзиясында үлкен жаңалық болған Сәкен үлгісін кезінде басқа қазақ ақындары да көп пайдаланды. Мәселен, бұл үлгі С.Мұқановтың, А.Тоқмағанбетовтың, Т. Жароковтың, Ж.Сыздықовтың, тағы басқа ақындарының сол кездегі көп өлеңдерінде кездеседі. Бірақ бұл еліктеушілік, жасыратыны жоқ, ол кезде сырттай ғана болды да, аталған ақындар осы формадағы өлең үлгісін түгелдей жете меңгере алмады. Жаңа өлеңдік форманы меңгерудің бірсыпыра ұтымды жақтары Сәбит Мұқановтың отызыншы жылдардағы поэзиялық шығармаларында ұшырайды. «Майға сәлем», «Ақ аю», «Мен кіммін деп мақтанам», «Сырласу», «Колхозды ауыл осындай» атты өлең-поэмаларында Сәбит Маяковский дәстүрін өз бетінше меңгерген, мәдениеті өскен ақын екендігін дәлелдеді.

Рас, Сәкен де, Сәбит те Маяковскийге бір күнде, бір жылда келе қойған жоқ. Үйрену, өсу қиыншылығын бұлар да, басқалар да бастан кешірді.

Шығармаларының халық қолдылығы, жұртқа түсініктілігі, жатықтығы – Сәбит поэзиясының бағалы жақтарының бірі деп білу керек. «Сұлушаштың» нағыз халықтық шығарма екеніне ешкім де күмән келтірмейді.

Мазмұн жағынан осындай бағытта дамыған Сәбит поэзиясының көркемдік формасы қандай еді? Ақынның өлең формасы саласында іздену бағыты қалай болды?

Бұл сұрақтарға Сәбиттің өзі «Поэзия мәселесі» (1933) мақаласында былайша жауап берген:

«Мен түр іздеп көп ұрынған адам емеспін. 1927-1928 жылдарға дейін қазақ поэзиясында болған түрлер маған қанағат боп келді. 1927 жылдан бастап мен қазақ поэзиясына жанжал жасағандай, дұрыс айтқанда, қанағаттанбағандай болдым. Маған қазақ өлеңінің төрт аяқты, алты аяқты, сегіз аяқты түрлері күрделі пікір айтуға қолды байлайтын сықылданды. Сондықтан мен «Тұрмыс тұлпар» деген өлеңнен бастап халық әдебиетінің шұбыртпалы түріне бет алғандай болдым. Маған шұбыртпалы түрдің («Қобыланды», «Алпамыс») екпіні, ырғағы алты аяқ, сегіз аяқтардан күшті сықылданды. Шұбыртпалы түрдің құшағы пікір құшақтауға кең тә-

різденді. «Октябрьдің өткелі», тағы сондайлар осы ізбен кетті» [1, 125].

Автор осы мақаласында өзінің түр іздеймін деп кей шақта «поэзияға аздап қиянат» істеп алғанын айтады (әңгіме ақынның шұбыртпалы түрден де әрі кеткені, онан кейінгі өлеңдерде ырғақ қана сақталып, үйлестің көмескілене бастағаны туралы болып отырса керек). Бірақ Сәбит поэзиясының мазмұны мен түрі сәйкес келуі, «сол түрдің өзі ұйымдасқан, заңға қатты бағынған болуы» керектігін жақсы біледі [1].

Біздіңше, Сәкен – Сәбиттің әдебиеттегі үлкен ағасы, абзал досы, жауынгер жолдасы. Бірін үнемі ұстаз, екіншісін үнемі шәкірт қалпында көрсету әдебиет тарихындағы ақиқат жағдайға жанаспайды. Сәкеннің кей реттерде тыңнан жол салғанына, қазақ кеңес әдебиетінде алғашқы сөзді айтқанына ешкім де таласпайды. Бірақ соған ғана сүйеніп, мезгіл жағынан кейін жарық көрген шығармалардың бәрін тек Сәкенің әсерімен жазылған деудің қисыны бар ма? Сәкен мен Сәбит жайына келсек, қазақ кеңес әдебиетінің ең ірі, кезеңді туындылардың бірі «Сұлушашты» Сәкеннің қай поэмасының ықпалы мен жазылды дер едік? «Ақ аю» ше? Біріншісі жиырмасыншы жылдарда, екіншісі отызыншы жылдарда – Сәкеннің бақытсыздыққа ұшырамай тұрған кезінде туған шығармалар.

Әдебиетте «ұстаз», «шәкірт» деген сөздерді байыбына бармай, кез келді қолданудың кейде теріс түсініктерге апарып соқтыруы ықтимал.

«Достыма хатында» Сәбит үзілді-кесілді былай депті: «Әлі ешкім «Сәбит пәлендей шығармасын Сәкеннің үлгісімен жазды деген емес, олай деуге дәлелі де жоқ» [2, 225].

Фактілерге жүгініп, үлгі дегенді түр түсінігі төңірегінде алып қарастырсақ, Сәбит аға ақынның жекелеген шығармасына ғана еліктеген. Мәселен, Сәбиттің 1929 жылы жазылған «Қазақстан» өлеңі Сәкеннің «Советстандағы» үлгісін сырттай қабылдаудың нәтижесі ғана. Он бір буын мен төрт буын аралас келіп, бір шумағы алты жолдан тұратын «Қазақстанның» түрі Сәбит үшін жаңа сияқты көрінсе де, көркемдік, өлеңдік жағы тым қораштау болып шықты. «Қазақстан» – Сәбиттің сәтсіз дүниелерінің бірі. Ендеше, осы өлеңге қарап, Сәкен үлгісін Сәбит дамытып әкетті деуге бола ма? Мұнан дамыту туралы қандай әңгіме болуы мүмкін?

Сәкеннің өнегесін, бастаушылық ролін мойындай отырса, сонымен қатар, оның өзімен тұтас ақындар мен шығармашылық байланыста болғанын да ескеру қажет. Сәкен қаламдас жолдастарының шығармаларын

қадағалап оқымады, олардың тәжірбиесін ескермеді деуге қандай дәлеліміз бар? Тіпті, ол кей сәтте Сәбитпен де, Илияспен де үндес болуы ықтимал емес пе?

Сонымен, Сәбит Мұқановтың жиырмасыншы жылдардағы поэзиясында бой көрсеткен таңдаулы сипаттар оның келесі биіктерге көтерілуіне, ойлы, өрнекті өлең жасауына, жаңаша көркемдік суреттеу құралдарын табуына мықты әзірлік сатысы сияқтанды. Сәбит Маяковскийге осылай келді. Ондай идеялық – көркемдік дайындық болмаған күнде, Маяковский дәстүрін игеру, футуризм ағымында жазу мүлде қиынға соғатын еді.

Біздің байқауымызша, Сәбит Мұқановтың поэзиясында «Майға сәлемнен» бастаған бет бұрыс – Маяковскийдің идеялық, эстетикалық ықпалынан туған шығармашылық бетбұрыс болды. Жәнеде Сәбиттің Маяковскийге келу кезі, Сәкеннің әдеби қызметі тоқталғаннан кейін басталған жоқ, қайта Сәкеннің тірі кезінде басталды да, өрістеп кетті. Бұған «Майға сәлемнің» 1933 жылы жазылғанын еске түсірудің өзі де жеткілікті ғой дейміз.

«Майға сәлем» – әшейін мерекелік өлең емес. «Мерекелік» дейтініміз белгілі бір мереке, мейрамдарға байланысты жазылған өлеңдердің көпшілігі ол кезде де, онан кейінгі кезеңдерде де елеулі бір кемшіліктен әлі арыла алмай келеді. Ол кемшілік – мазмұн тереңдігінің, философиялық толғаныстың жетіспеушілігінде, көркем бояулардың ашық, ажарлы болып келмеуінде.

Сәбит «Майға сәлемде» қазақ поэзиясында оған дейін орын алып келген канонды-мерекелік өлеңдерді тек үн қосу мағынасында ғана түсініп, тар аумақтан шыға алмаушылықты ескірген дәстүр деп есептейді де, өзінің жаңа көркемдік бағыт-бағдарын ұсынады.

«Майға сәлемде» Кеңес үкіметін жау шабуылынан қорғау сарыны өлеңнің ұзын ырғасына өрімдей өріліп, оның идеялық түйінін танытады. Ақын Отан қорғау тақырыбына әлдеқалай ойыса салмайды, сол кездегі халықаралық жағдайды (Германияда фашизмнің үкімет басына келуі т.т.) ескереді.

Жолдас Май!

Күте тұра сені сыйлап,
Куана тұра, сенен қымбат сый ап,
Одақтың ойы-қыры
сынға салып
Көреді барлық бойда күшін жинап.

Себебі, коршап тұрған айнала жау,
Жау қолында жазылған темір тор, ау.

Се-Се-Се-Р-ді шырмамақ әлі келсе,
Үстеріне төндіре құлатпақ тау [3, 224]

Ақын оқиғаны осылайша қоюлатып, қауіптің күшейіп тұрғанын баяндайды.

«Майға сәлемнен» бастап Сәбит өлеңнің жолдарын мағынасына қарай бөлшектеу принципіне бой ұрыңқырайды да, өзі айтқандай, «әр сөздің мағынасын сақтауға тырысу, өлеңнің буынын толтырам деп, жазып отырған жолдардағы пікірге жанаспайтын көлденең сөздерді кіргізбеу» мақсатын көзденкірейді [1]. Рас, ол өлең жолдарын бөлшектеу әдісіне «Жүйткі, қара айғырымда» көбірек беріліп, мұны өз мақалаларында теориялық жағынан негіздеген болатын. Бірақ біздіңше, «Жүйткі, қара айғырымда» Сәбит өлең жолын бөлшектеуге қызығқырап кетті де, оқушының түсінуіне қиын соғатындай етіп жіберді.

Сәбит өлеңдерінің жеке жолдары интонацияға лайықталып, ауызекі сөйлеу түріне жуықтатыла бөлінетіні бара-бара жүйеге айналды. Ол кейде жеке сөздің мағынасына, ойдың салмағына қарай бір шумақтың ішінде бірнеше іркіліс жасап, бөлшектеудің ұлғайған түрін қолданады:

Кимелеп очередьке кірдім мен де,
Очередь өзенді өрлей көшкен сенге
Ұксап, алды азайса,
Арты қаптап,
Барады жылжып
Алды кеткен жөнге [3, 159].

Сәбиттің «Ақ аю» поэмасында өлең жолын интонацияға қарай орналастырудың мынандай бір түрі де кездеседі:

Февраль.

14.

34.

Мұз теңіз жақ.

Кеше,

15.

30-да

Кеме апат

Болды.

Бір жан шығын бар, басқасы аман.

Мұздан қалап жатырмыз лагерь жасап [3, 209].

«Челюскин» кемесінің апатқа ұшыраған жылы мен айы, сағаты мен минуты шұбатыла баяндалмай, телеграмма сөзі сияқты нақты, қысқа берілген. Ақын ол сөздерді қатарластырып қаламай, дауыс ырғағына бейімдеп, әр қайсысын жеке жолға қойған. Мұның өзі мағынаның салмағын да аңғартқандай.

Февраль.

14.

34.

Мүз теңіз жақ [3, 209].

Мұнда әр сөздің мағынасы интонация жағынан аяқталып тұр. Мұндай жайт Маяковскийде өте жиі кездеседі:

«Приду в четыре» – сказала Мария.

Восемь.

Девять.

Десять [7, 187].

Міне осыдан біз қазақ ақынының футуризм эстетикасына сай өлеңдер жазғанына куә боламыз. Дегенмен біздіңше, Сәбиттің кейбір қателіктері бар сықылды. Мына бір шумақтың ұйқастарына қараңыз:

Водопьянов, Папанин, Шмидт ерлер,

Қонсаң, қайда жүрсін? – деп сені

тергер,

Сен оларға айт: «Мұнан бұрын да, де,

Челюскин жорығына бірге ергем!» [3, 211]

«Ерлер» – «тергер» – «ергем» ұйқасында соңғы «ергем» сөзі мүлдем ұйқаспайды, тіпті, интонация арқылы да, үн екпіні арқылы да үйлесім таппаған.

Бұрынғы тан, бұрынғы жастық

қысқа

Ұрынып,

қыстан үркіп ұшқан құстай,

Тайсалса,

Октябрьдің таңы ата,

Оралып келді ұшып біздің тұсқа. [3, 156]

Немесе

– Барайын, – деді, – қазір складка,

Малшым да жымыды, деп:

– келме таппай!

Құшақтап кіргенде әйел

«Табылды!» деп,

Жіберді малшы колын шапалақтап. [3, 105]

Мұнда да жоғарғыдағыдай ұйқас. «Складка» – «таппай» – «шапалақтап» – ұйқастарын, өнер емес жалпы халықтық тілге тым жақын бұл шумақтарды Сәбит қаламымен қаланған дегенге тіпті сену қиын. Бұндай футуризмге де жатқыза алмайтын ұйқасы жоқ шумақтар ақын шығармашылығында көптеп кездеседі. Бұдан соң Сәбитті ақын екендігіне де күмән келтіре бастайсың.

Отызыншы жылдардың бас кезіндегі бір өлеңінде («Мәдени бәсеке», 1931) Сәбит өлеңті аяғынан емес, басынан ұйқастырып көреді:

Культурная эстафета!

Ура!

Колхоз және совхоздар

Өндірістер, ұйымдар –

Тура

Бетін Москваға

қойған.

Шуға,

Айғайға, ұранға

Қызбаған совет елінде

Жан жоқ.

Туға

Түсті қан қызыл

«Ура, ура, уралап»

Ұмтылды жұрт. [3, 123]

Әндетіп оқуға қиындау болғанымен, бұл тақпақтап айтуға келетін өлең.

Өлеңде бастапқы сөзді ғана ұйқастыру тәжірбиесін біз Ілияс Жансүгіровтың «Жазғы салымынан» (1922) көреміз:

Күркіреп, күңіреніп ұласып аспан,

Сіркіреп, бұлт тұмшалап, жаңбыр жауар.

Дүркіреп, жауқазындар жарар гүлін,

Үлбіреп өсер шөптер, құлпырар қыр. [4, 55]

Екі өлеңде де ұйқас әр жолдың басында тұр, бірақ «Мәдени бәсеке» мен «Жазғы салым» мазмұн, түр жағынан бір-біріне мүлде ұқсамайды.

«...Сәбит Мұқанов Маяковскийден бір күнде, не бір жылда ғана үйреніп, оның дәстүрлерін опонай ғана меңгере қойған жоқ. Бұл – басталуы, өзгеріп, өсуі, қалыптасуы бар творчестволық үйрену процесі» [5, 37]. Ғалым, әдебиет сыншысы Айқын Нұрқатовтың бұл пікірін дұрыс айтылған деп білеміз.

Футуризм элементтері, Маяковский мәнері, дәстүрі Сәбиттің әсіресе «Сөз – Советтік Армия», «Сырласу», «Поэзия маршалы» өлеңдерінен айрықша байқалады. Әсіресе «Поэзия маршалы» өлеңі футуристік элементтерге толы. Мәселен:

Тоқтат,

Дүние,

Дабырды!

Не керек,

Көңіл

Ескі оймен

Тыңдайық жана дабылды

Жолдас

Маяковскийден.

Поэзия маршалын

Көрдің бе,
Қызыл Аланда?

Поэзия полкына

Бергелі шықты команда[3, 191].

деп басталатын «Поэзия маршалы» атты өлеңінде ақын Маяковскийдің дабылды үнін, өлеңдерінің жалынды ырғақ, динамикалық қуатын еркін меңгеріп әкеткенін көреміз. Ол – Маяковскийге жай ғана еліктеуші емес, оның дәстүрін қазақ поэзиясының топырағында өзінше дамытқан ақын.

Бес жылдықтардың алғашқы жылдарындағы қазақ кеңес поэзиясында екі түрлі ағымның ізі болғандығы байқалады. Бірі, сол кездегі жаңа жағдайға байланысты жаңа түр іздеу, лирикалық «менді» әлеуметтік «менге» айналдыру, кейде лирика мен эпикалық жанр элементтерін ұластыру. Екіншісі, осы жаңалық іздеу жолында формализм, схематизмге ұрынуы.

Әйтсе де алдыңғы ағым негізгі, жетекші және формалистік элементтерге жол бермеу принципінде дамыды. Олар әрі сол жағдайдағы өмір процесінің қазанында қайнаса, әрі алдыңғы саптағы орыс поэзиясының, дәлірек айтсақ, Маяковскийден (футуризмнен) шығармашылық жолмен үйрену қазақ поэзиясын жаңа ритм, интонация, ұйқас, қысқасы, өлең құрлы-

сына әр алуан жаңалықтар енгізуге тырысты, кіргізді де. Жоғарғы Сәкен Сейфуллин, Сәбит Мұқановтардан келтірілген үзінділер осы түр жаңа өрнектердің жақсы үлгілері болатын.

Сәбит – Маяковскийге жай ғана еліктеуші емес, оның дәстүрін қазақ поэзиясының топырағында өзінше дамытқан ақын.

Өмір озған сайын, әр елдің мәдениеті дамып, ой-санасы есейген сайын, оларға көзқарас та бір қалыпта тұрмайды. Мәдениет, әдебиеттердің өсуімен байланысты шын мәніндегі ғалым, сыншы, әдебиетшілерде дүниеге келеді. Олар асылды жасықтардан айырады. Кейбір ақын-жазушылар мезгіл сынын көтере алмай, өзінен-өзі тарихтан шығып қалады. Қысқасы, әдебиет жанды нәрсе сықылды, әрдайым өсіп, өніп, өзгеріп отырмақ.

Нәтижесінде, ұлттық поэзиямыздың ғасыр басындағы тарихында модернистік ағымдардың бірі футуризмнің болғаны анық. Олар төңкерістен кейінгі жылдары әдебиетте жарияланған ұран мен айқайға толы үгіттік шығармалардан, Маяковскийше жазу тенденциясынан, жаңа заманды жаңаша жырлау үшін жаңа түр іздеуден туған өлеңдерден көрінеді. Өз заманында әділ бағасын ала алмаған, кертартпа буржуазиялық ағым атанған футуризм қазақ әдебиетінің, ұлттық поэзиямыздың асқан асуы қиын бір асқар биік іспетті.

Әдебиеттер

- 1 Мұқанов С. Таңдамалы шығармалар (16 томдық). – Т. 14. Мақалалар. – Алматы: Жазушы, 1978. – 368 б.
- 2 Мұқанов С. Таңдамалы шығармалар (16 томдық). – Т. 15. Мақалалар. – Алматы: Жазушы, 1978. – 379 б.
- 3 Мұқанов С. Таңдамалы шығармалар (16 томдық). – Т. 1. Өлеңдер. – Алматы: Жазушы, 1972. – 408 б.
- 4 Жансүгіров І. Таңдамалы шығармалар. Өлеңдер. – Алматы: Жазушы, 1989. – 220 б.
- 5 Нұрқатов А. Маяковский және қазақ совет поэзиясы. – Алматы: ҚМКӘБ, 1957. – 204 б.
- 6 Сейітов С. Қазақ поэзиясындағы Маяковский дәстүрі. – Алматы: Ғылым, 1966. – 175 б.
- 7 Маяковский В.В. Стихотворения. Поэмы. – Москва: Худож. лит., 1986. – 495 с.

References

- 1 Muqanov S. Tañdamalı şığarmalar (16 tomdıq). – T. 14. Maqalalar. – Almatı: Jazwşı, 1978. – 368 b.
- 2 Muqanov S. Tañdamalı şığarmalar (16 tomdıq). – T. 15. Maqalalar. – Almatı: Jazwşı, 1978. – 379 b.
- 3 Muqanov S. Tañdamalı şığarmalar (16 tomdıq). – T. 1. Öleñder. – Almatı: Jazwşı, 1972. – 408 b.
- 4 Jansügirov I. Tañdamalı şığarmalar. Öleñder. – Almatı: Jazwşı, 1989. – 220 b.
- 5 Nurqatov A. Mayakovskiy jäne qazaq sovet poëziyası. – Almatı: QMKÄB, 1957. – 204 b.
- 6 Seyitov S. Qazaq poëziyasındağı Mayakovskiy дәstürі. – Almatı: Ğılım, 1966. – 175 b.
- 7 Mayakovskiy V.V. Stixotvorenıya. Poëmi. – Moskva: Xwdoj. lit., 1986. – 495 s.